

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-659-1-11>

CONDITIONS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL ACTIVITIES FOR SCHOOLCHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS

УМОВИ УСПІШНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Melnyk V. M.

*Postgraduate student at the Department
of Personality Psychology
and Social Practices
Faculty of Psychology, Social Work and
Special Education
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan
University
Kyiv, Ukraine*

Мельник В. М.

*аспірантка кафедри психології
особистості та соціальних практик
Факультет психології, соціальної
роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Орієнтування на досягнення мети є запорукою ефективного процесу в будь-якій діяльності. Чітке уявлення про кінцевий продукт потребує ретельного маршруту реалізації з урахуванням усіх компонентів і ресурсів. Аналогічно можемо говорити щодо процесу освітньої діяльності, позаяк кожен учасник має усвідомлювати бажану ціль своєї роботи та відповідно вибудувати умови для продуктивного досягнення.

У зв'язку з стрімким підвищенням кількості народження дітей з порушеннями розвитку та розповсюдження інклюзивного навчання, постало актуальне питання визначення їхніх унікальних потреб з метою подальшого вибору необхідних розвиткових послуг та можливості забезпечення спільного освітнього середовища.

У контексті розбудови процесів навчання і виховання неодмінно варто враховувати законодавчі нормативи. Звернімось до Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). Друге положення в статті третій стверджує, що «Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності...» [4]. Це становить основоположну тезу про реформування освіти України в напрямку інклюзивного середовища для осіб з особливими потребами, в тому числі з розладами аутистичного спектра.

Окрім того, важливим уточненням є положення шосте в зазначеній статті [4], адже воно покладає зобов'язання на державному рівні створити в навчальних закладах доступність та рівні умови з опорою

на індивідуальні сильні та слабкі сторони здобувачів, а також усунути несприятливі фактори на шляху реалізації права на освіти. Необхідно заохочувати зростання кількості відкритих і загальнодоступних даних різноманітних освітніх закладів з оприлюдненою інформацією про свою роботу, наповнення фізичного простору, кваліфікацію співробітників, аби батьки змогли об'єктивно оцінити валідність установи для навчання їхньої дитини з аутизмом.

Спільної мети колективної роботи можна досягти лише завдяки повній довірі, злагодженості та взаєморозумінні, наприклад, діяльність команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти. Результати, отримані під час ізольованих занять всього одним фахівцем, не можуть вважатись повноцінними. Для створення ефективної індивідуальної програми розвитку потрібні спільні дії спеціальних педагогів і психологів на рівні з батьками. Співпраця учасників команди може відбуватися у різний спосіб, передусім важливі щоденні зусилля колег у реалізації цілей та моніторингу динаміки прогресу з метою допомоги дитині з особливими потребам [5, с. 13–14].

Американські вчені акцентують: здатність мозку сприймати та адекватно відповідати на постійний потік сенсорної інформації є основою адаптивних реакцій організму в певному середовищі. Особливістю проявів при аутичному розвитку називають незвичайні сенсорні симптоми, такі як надмірна або недостатня чутливість різних стимулів [2, с. 5]. На сьогодні відомо, 76,8% дітей з аутизмом мають порушення обробки сенсорної інформації, стійкі порушення уваги та проблеми з саморегуляцією. Як гіперреактивність, байдужість, так і стійке прагнення до сенсорних подразників ззовні подібні на явище проблемної поведінки. Типовою помилкою українських вчителів є хибне уявлення про те, що труднощі у взаємодії з дітьми з РАС можна подолати виключно вихованням [1, с. 283].

Дисфункції вестибулярної, пропріоцептивної і тактильної систем, що становлять основу сенсомоторних структур, негативно впливають на постуральний контроль, гравітаційну стабільність, білатеральну та зорово-моторна координацію. Зрештою, це проявляється як нездатність виконувати цілеспрямовані завдання, зокрема в освітній діяльності за інструкцією педагогів [1, с. 283].

У роботі з дітьми з ООП, в тому числі з розладами аутистичного спектру, необхідно, враховуючи комплекс індивідуальних особливостей, забезпечити міцний зворотний зв'язок з вчителями і психологами, самоконтроль і регуляцію поведінки дитини в учбових ситуаціях для виконання правил поведінки в закладі, полегшення безпосередньо опанування академічними знаннями та адаптації в статусі учня [3, с. 93]. Збір якомога більшої кількості інформації про когнітивні

здібності та сенсорний профіль дозволяє отримати широку й максимально детальну характеристику кожної дитини.

Тож, повноцінна соціалізація дитини з РАС у колективі однолітків є не менш важливою метою освітньої діяльності в інклюзивному просторі, аніж досягнення певного рівня навчальних умінь. Тому план супроводу школяра з аутизмом має відображати не лише індивідуалізацію освітньої траєкторії, але й особливості адаптивних прийомів і доступної комунікативної поведінки вихованця [3, с. 80].

Бачення успішного результату неодмінно створить позитивне налаштування на щоденну працю колективу інклюзивного середовища. Діти молодшого шкільного віку стануть свідомі щодо взаємодії з однокласниками з особливими потребами. Відтак забезпечення права всіх осіб на освіту буде поступово поширюватися суспільством. В свою чергу свідомі громадяни намагатимуться вплинути на державні органи влади з метою фінансової та законодавчої підтримки інклюзивного навчання.

Базуючись на принципах недискримінації та цінності різноманітного суспільства, система має дбати про залучення всіх причетних до інклюзивного середовища, що становить фундамент прогресивного сприймання унікальності кожного громадянина. Задля створення результативних умов освітнього процесу школярів з аутизмом команда психолого-педагогічного супроводу у тісній співпраці з батьками мають не просто якісно проводити корекційно-розвиткові заняття. У пріоритеті учасників освітньої діяльності — успішна соціальна адаптація дитини з аутизмом через створення безпечних, довірливих, пізнавальних, доступних відповідно до віку, сенсорних, когнітивних і фізичних можливостей умов освітньої діяльності.

Література:

1. Skrypnuk T., Taran O., Nedashkivska O. Harmonization of the sensorimotor state of children with autism as a factor in increasing their adaptive capabilities. *Special School*. 2022. Vol. 83. P. 282–290. <http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0016.1029>
2. Tavassoli T., Miller L. J., Schoen S. A., Brout J. J., Sullivan J., Baron-Cohen S. Sensory reactivity, empathizing and systemizing in autism spectrum conditions and sensory processing disorder. *Developmental Cognitive Neuroscience*. 2017. 6 p. <http://dx.doi.org/10.1016/j.dcn.2017.05.005>
3. Бондар К. М. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. *Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг»*. 2019. 170 с.

4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 04.02.2026).

5. Софій Н. З., Луценко І. В., Заєркова Н. В. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-659-1-12>

**EMOTIONAL INTELLIGENCE OF PARENTS OF CHILDREN
WITH DISABILITIES AS A RESOURCE FOR PSYCHOLOGICAL
ADAPTATION IN THE CONTEXT OF THE POSSIBILITIES
OF POSITIVE PSYCHOTHERAPY**

**ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ
ЯК РЕСУРС ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ В КОНТЕКСТІ
МОЖЛИВОСТЕЙ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ**

Tsiupenko T. A.

*Lecturer at the Department of Law
and Humanities
of Vinnytsia Educational and Scientific
Institute of Economics
of Western Ukrainian
National University,
Postgraduate Student at the Department
of Psychology and Social Work
Vinnytsia State Pedagogical University
named after Mykhailo Kotsiubynsky
Vinnytsia, Ukraine*

Цюпенко Т. А.

*викладач кафедри правознавства
і гуманітарних дисциплін
Вінницький навчально-науковий
інститут економіки
Західноукраїнського національного
університету,
аспірантка кафедри психології
та соціальної роботи
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Батьківство дитини з інвалідністю створює специфічний простір емоційного досвіду, у якому переживання характеризуються підвищеною інтенсивністю, а особистісні ресурси батьків зазнають глибокого переосмислення та трансформації. Виховання дитини з інвалідністю супроводжується тривалими психоемоційними навантаженнями, які впливають на внутрішній стан батьків, їхню здатність до адаптації, характер сімейної взаємодії та якість соціального функціонування. У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій